

HRVATSKI

Godina XXIII, broj 40

10. listopada 2013.

cijena 200 Ft

„Od Kaptola do Ludoviceuma”
Budimpešta, 26. rujna 2013.

*U sklopu Spomen-dana u čast 120. obljetnice
rođenja Miroslava Krleže u prostorima
Croatice predstavljena je dvojezična knjiga
Istvána Lókösa Od Kaptola do
Ludoviceuma/A Kaptoltól a Ludovikáig
(na slici: Stjepan Blažetin i Istvan Lókös)*

MIROSLAV KRLEŽA
1893-1981

Foto: Kristina Goher

Komentar

Gdje su tu jednaka prava i mogućnosti?

Ovih dana neke romske građanske udruge negoduju što će se romskim biračima oduzeti pravo da glasovanjem na stranačke liste ubuduće sudjeluju u velikoj politici. Ako se romski birači registriraju, onda mogu glasovati na listu koju će sastaviti Romska državna samouprava, čime će izgubiti pravo da glasuju za stranačke liste – reče István Makai, predsjednik Građanske udruge Roma i Glavnogradske romske samouprave. Stoga će se romske udruge obratiti mjesnim romskim samoupravama u Mađarskoj, kojih je više od 1200, i upozoriti ih, ako se registriraju na narodnosni popis birača, izgubit će pravo glasovanja na stranačke liste na parlamentarnim izborima. Smatraju da se na taj način Romi moraju opredijeliti između dva identiteta – koji ih vezuje za državljanstvo i za narodnost, a nije sretno da se ta dva identiteta natječu, te ukazujući na to da se moraju odlučiti hoće li se odreći prava da odlučuju kojoj će stranci dati podršku za sastav nove vlade. Drugi ističu da postavljanje narodnosne liste ugrožava romski identitet, a može se govoriti i o «getoizaciji» jer će registracijom izgubiti mogućnost da sudjeluju u velikoj politici.

Premda se romska narodnost zbog svoga specifičnog položaja ne može usporediti s ostalim narodnostima u Mađarskoj, navedene primjedbe romskih udruga otkrivaju nedostatke oko parlamentarnih izbora.

Državnu listu za nastupajuće parlamentarne izbore mogu postaviti stranke i državne narodnosne samouprave. Zašto samo državne samouprave imaju to pravo, mogu li one u potpunosti predstavljati volju narodnosnoga biračkog tijela. U skupštinama će o sastavljanju narodnosne liste odlučivati aktualna većina (posredno izabrani predstavnici), ona koja se nalazi pri kraju svoga četverogodišnjeg mandata. Na taj način će biračko tijelo glasovati na listu, na kandidate koje postavi državna samouprava, ali ne i birati, jer za to nema mogućnosti. Dodajmo kako je narodnostima dana mogućnost biranja, ali pod uvjetima koje izuzev dvije najbrojnije narodnosti (Romi, Nijemci) teško mogu ostale narodnosti ostvariti. Nema zajamčenoga parlamentarnog zastupstva. Nije čudo ako se pod takvim uvjetima pripadnici narodnosti ne registriraju na popis narodnosnih birača za parlamentarne izbore, nego se neregistracijom odluče za stranačku listu. Nije dakle problem što se narodnosti moraju registrirati, čak ni to da na taj način ne mogu glasovati za stranačku listu, nego to da im narodnosna registracija ne jamči i parlamentarno zastupstvo, već samo okrnjeno zastupstvo bez prava glasa. Gdje su u tome ista prava i jednake mogućnosti?

Stipan Balatinac

„Glasnikov tjedan”

Prostor Habsburškog Carstva bio je napučen zemljama i ljudima različitoga jezika i vjere tijekom dugih stoljeća... Nekako, ako danas promatramo Europu, i ona je prostor zemalja i naroda koji žele biti jedinstveni, u prvom redu gospodarski i geostrateški. U prostoru spomenutoga Carstva u osamnaestom stoljeću tražili su se okvir i nacija, vlastitih identiteta

omeđenih granicama, prepoznatljivih vlastitim jezikom, definiranjem gospodarskih i strateških interesa... Tako je austrijsko carstvo imalo niz problema u svojim zemljama

Austrije. U danima proslave 2013. najviši mađarski državni dužnosnici, tako zamjenik premijera i ministar javne uprave i pravosuđa u svom je govoru naglasio kako četrdesetosmaška revolucija nije bila samo revolucija Mađara, pa su među aradskim mučenicima i Armenac, Hrvat, Srbin, Nijemac... Bila je to srednjoeuropska revolucija, kazao je podvlačeći rečeno riječima jednoga od aradskih muče-

nika: «materinski jezik mi je njemački, srce mađarsko, jer kuca za slobodu». Kao i mnogi povijesni događaji i sjećanje na aradske mučenike u snažnoj je funkciji

„ U danima proslave 2013. najviši mađarski državni dužnosnici, tako zamjenik premijera i ministar javne uprave i pravosuđa u svom je govoru naglasio kako četrdesetosmaška revolucija nije bila samo revolucija Mađara, među aradskim mučenicima su i Armenac, Hrvat, Srbin, Nijemac... Bila je to srednjoeuropska revolucija, kazao je podvlačeći rečeno riječima jednoga od aradskih mučenika: 'materinski jezik mi je njemački, srce mađarsko, jer kuca za slobodu'.”

burnim revolucionarnim godinama sredine osamnaestog stoljeća. I Ugarska se pobunila, njene težnje za nezavisnošću ugušene su s pomoću ruske vojske.

Generali su zarobljeni, strijeljani... bili su to ljudi različitih nacionalnosti. Jedan od njih trinaestorice, Karlo Knezić, rođen je na području Hrvatske, u Velikom Grđevcu kraj Bjelovara. Dan 6. listopada nacionalni je dan sjećanja na aradske mučenike, koji se obilježava diljem zemlje i na ugarskim povijesnim prostorima.

Smaknuti su za izdaju koju su oni prema viđenju austrijskih vlasti izveli kad su ratovali za samostalnost Ugarske od

jačanja mađarskoga nacionalnog osjećaja, građenja povijesnog ponosa, i svijesti o neprekinutosti vlastite državnosti. Ugušena u krvi, četrdesetosmaška je za dvadesetak godina pobrala svoj uspjeh. Raspadom austrijskog saveza s pruskom, narasle mađarske nacionalne težnje smiruju se dvojnomo unijom Austrije i Ugarske, 1967. godine zajednicom koja se raspada 1918. godine. U dvojnomo monarhiji, velikom srednjoeuropskom prostoru s vladarima iz Habsburške kuće, živjeli su Nijemci, Talijani, Furlani, Ladini, Hrvati, Mađari, Muslimani, Poljaci, Rumunji, Rusini, Slovaci, Česi, Srbi, Slovenci, Ukrajinci i mnogi drugi narodi. Svatko od njih sa svojim težnjama i željama. Dvojna monarhija bila je savez jednakopravnih država Austrije i Mađarske, sa zajedničkim vanjskim poslovima, vanjskom trgovinom i vojskom te habsburškim carem kao državnim poglavom ustavne monarhije, čije osnivanje nisu s oduševljenjem prihvatili mnogi njezini narodi. I tako do njezina samoga kraja, a trajala je pedeset i jednu godinu...

Branka Pavić Blažetin

Jesenski maturalni ispiti

U petak, 11. listopada, s pismenim ispitima iz narodnosnoga jezika i književnosti započnu jesenski maturalni ispiti 2013/14. školske godine. Usmeni je dio maturálnih ispita na višem stupnju od 6. do 12. studenoga te na srednjem stupnju od 21. do 29. studenoga. Novost je da od ove školske godine prijevremena matura može se položiti samo iz stranih jezika i informatike. Na jesenske maturalne ispite u pečuškoj Hrvatskoj gimnaziji prijavilo se ukupno dva učenika iz engleskoga jezika, na višem stupnju, a u budimpeštanskoj Hrvatskoj gimnaziji ukupno osam učenika, jedan đak iz hrvatskoga narodopisa na hrvatskome jeziku i na srednjem stupnju, sedam gimnazijalaca iz tjelesnog odgoja, na hrvatskome jeziku i srednjem stupnju.

Aktualno

PREDAVANJE DR. CSABE LATORCAIA NA
USAVRŠAVANJU UČITELJA I NASTAVNIKA
HRVATSKOGA JEZIKA ODRŽANOG
U KULTURNO – PROSVJETNOM CENTRU
I ODMARALIŠTU HRVATA IZ MAĐARSKE
(22. rujna 2013)

„Budućnost obrazovanja na jeziku i pismu narodnosti u svjetlu promijenjenih zakonskih regulativa”

„Ljubi, rode, jezik iznad svega,
u njem živi, umiri za njega!”

Stihovima Petra Preradovića odsrca i s poštovanjem pozdravljam sve nazočne na ovoj stručnoj konferenciji. Prije negoli bilo što kažem, dopustite mi da vam prenesem riječi zahvale gospodina ministra Zoltána Baloga, jer imate velike zasluge u odgoju i obrazovanju budućih naraštaja!

Odavno se govori da je obrazovanje najvažniji kriterij u pogledu opstanka narodnosti u Mađarskoj. Kao što se vidi iz najnovijeg popisa stanovništva (broj onih koji materinskim jezikom smatraju hrvatski 2001. godine bio je 14 326, a 2011. godine 13 716 osoba) narodnosni jezik u obitelji sve više iščezava, upotreba regionalnog jezika gubi na važnosti, roditelji od vrtića i škole očekuju da njihovo dijete nauči govoriti jezikom predaka.

U opstanku nacionalnih zajednica narodnosni jezik, poznavanje jezika ima vrlo važnu ulogu. Gubljenjem jezika propada glavni oslonac nacionalnog identiteta, ubrzava se asimilacija. Ne postoji moderna nacija koja ne bi imala svoj jezik, i svoje jezične vrednote ne bi štitila od negativnih učinaka globalizacije. Ni nacionalna zajednica ne može postojati ako nema te organske povezanosti s jezikom, s jezikom zemlje matice.

Poznato je da su narodnosni pedagozi oni koji mnogo rade na zaustavljanju tijekom asimilacije. To su činili prije, a čine i sada pedagozi, djelatnici hrvatskih škola u Mađarskoj. Zahvaljujući njihovom predanom stručnom radu, njihove ustanove danas djeluju prema najboljim obrazovnim programima.

Promjene u strukturi i regulativnom okviru odgoja i obrazovanja pripadnika narodnosti

Važno je na početku naglasiti da nove zakonske odredbe donesene u posljednje vrijeme nisu zadirale temeljito u srž odgojno-obrazovnog sustava koji se u posljednja dva desetljeća razvijao postupice, u suradnji s nacionalnim zajednicama.

Nakon parlamentarnih izbora 2010. godine nova je vlada donijela odluku o stvaranju što boljih uvjeta u osnovnim i srednjim školama te visokome školstvu. Novi zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi te zakon o visokome školstvu za pripadnike narodnosti (najveći dio propisa o odgoju i obrazovanju pripadnika narodnosti definiran je ovim zakonom) nastao je kao rezultat toga procesa.

Uz uvažavanje odredaba Osnovnog nacionalnog kurikulumu i okvirnih kurikulumu obnovili su se ili se obnavljaju svi dokumenti vezani za odgoj i obrazovanje. U sklopu toga – u suglasnosti s državnim samoupravama pojedinih narodnosti – došlo je do preispitivanja dokumenata o odgoju i obrazovanju pripadnika narodnosti, poglavito o smjernicama odgojno-obrazovnog rada u vrtićima i školama, a jednako tako obnovljeni su i okvirni kurikulumi nastave jezika i narodopisa za pripadnike narodnosti.

Prilikom izmjene zakonskih regulativa zakonodavac je poklonio osobitu pozornost očuvanju vrednota odgoja i obrazovanja pripadnika narodnosti koje su rezultat zajedničkog zalaganja svih nacionalnih zajednica.

Narodnosne samouprave – održavatelji ustanova

U prošlom razdoblju povećan je broj odgojno-obrazovnih ustanova koje su prešle u ruke državnih narodnosnih samouprava, a jednako tako povećao se i broj narodnosnih samouprava koje su postale održavateljem pojedinih ustanova.

Hrvatska je državna samouprava 2012. godine preuzela na sebe održavanje još jedne kompleksne ustanove – Hrvatskog vrtića, osnovne škole, gimnazije i učeničkog doma „Miroslav Krleža” u Pečuha.

Taj tijek još nije završen, državne su narodnosne samouprave već iskazale namjeru za preuzimanjem drugih škola u svoje ruke.

Za financiranje tih odgojno-obrazovnih ustanova narodnosne samouprave mogu se koristiti sredstvima iz državnog proračuna koja su im osigurana zakonom.

ČETRDESET GODI- NA PRIJATELJSTVA OSIJEKA I PEČUHA

Svečanom sjednicom gradskih vijeća Grada Pečuha i Grada Osijeka, u Hotelu Osijek 13. rujna obilježena je 40. godišnjica suradnje i prijateljstva dvaju gradova i 15. godišnjica obilježavanja Dana Madara u Osijeku. O dosadašnjoj suradnji i razmjeni, ali još više mogućnostima budućih zajedničkih projekata govorili su gradonačelnik Ivan Vrkić, predsjednik Gradskoga vijeća Anto Đapić, Zsolt Páva, pečuški gradonačelnik i predsjednik Skupštine Grada Pečuha, te Antonio de Blasio, generalni konzul Republike Mađarske u Osijeku i drugi uvaženi gosti.

Pečuški prijedlog o partnerstvu na projektima: Gospodarski razvoj i umrežavanje; Kompleksni program gospodarskog razvoja Pannon; Ekoturizam, razvoj mreže biciklističkih cesta i mjesnih gastro te vinskih turističkih usluga, odnosno povezivanje građevinske baštine (tvrđava) na području ETS-a Pannon; Gospodarenje otpadom, optimalizacija sustava i usuglašavanje programa gospodarenja otpadom radi postizanja održivog i učinkovitog djelovanja resursima; te Zaštita prirodnih staništa, očuvanje i ekoharmonično korištenje vodenih staništa – podržali su svi nazočni vijećnici, a što će oba grada formalizirati na svojim sjednicama gradskih vijeća.

Odom radosti, u izvedbi osječke «Lipe», osječki i pečuški gradski vijećnici pozdravili su nove mogućnosti otvorene pridruženjem Republike Hrvatske članicama Europske Unije.

Proslava je nastavljena pučkom svečanosti na Trgu A. Starčevića, na kojem su se tradicionalno predstavila mađarska kulturno-umjetnička društva i domaća kulinarska baština, a 15. dane Madara u Osijeku svečano su zajednički otvorili gradonačelnici grada Osijeka i Pečuha.

Jasenka Madarević

BUDIMPEŠTA – Započelo je natjecanje u postizanju naslova „Drvo godine“ 2013. Glasovati se može od 10. rujna do 5. studenoga. U natjecanju sudjeluje 41 drvo, što su ih kandidirali pojedinci, civilne udruge, samouprave, obitelji. Stručni ocjenjivački sud izabrao je 12 drveća. Na sljedećoj web-stranici može se glasovati: <http://evfaja.okotars.hu/dontosfak>. „Drvo godine” zastupat će Mađarsku na europskom natjecanju 2014. Na međunarodnom natjecanju drvo iz Mađarske već je dva puta osvojilo prvo mjesto.

Održavanje, financiranje narodnosnih ustanova

Izmjene zakonskih regulativa nisu zaobišle ni narodnosne odgojno-obrazovne ustanove. *Odgojni rad u vrtiću*, jednako tako i odgojni rad u vrtićima za pripadnike narodnosti i nadalje ostaje obveza mjesnih samouprava. Odgojno-obrazovni rad u školama, jednako tako i *odgojno-obrazovni rad u školama za pripadnike narodnosti*, prema odredbama novog zakona, postaje obvezom države. Sukladno tome, o održavanju škola od 1. siječnja 2013. godine brine se *Centar za održavanje ustanova „Klebsberg“*, u određenim slučajevima tu obvezu ispunjava zajedno s mjesnim samoupravama u čijem se vlasništvu nalazi sam školski objekt.

Škole za pripadnike narodnosti s jednojezičnom ili dvojezičnom nastavom, te odgojno-obrazovne ustanove za pripadnike narodnosti koje su u fazi prijelaza na dvojezičnu nastavu imaju važnu ulogu u školstvu narodnosti, dobivaju iznimnu potporu. Dodatnu potporu, po broju učenika, mogle su dobiti *škole i vrtići za pripadnike narodnosti* u naseeljima gdje broj stanovnika nije veći od 1100, a jezik narodnosti predaje se kao predmet. Svrha te mjere bila je da se bar malo olakša preveliki teret koji moraju snositi održavatelji.

Također iz ovih sredstava omogućeno je financiranje drugih programa: opskrba učenika besplatnim knjigama, a pedagogima koji rade u ustanovama za pripadnike narodnosti osiguran je pristup stručnim pedagoškim uslugama.

Osiguranje udžbenika za učenike pripadnike narodnosti

Prema odredbama zakona o narodnostima, osiguranje udžbenika za učenike pripadnike narodnosti državna je obveza. Radi se o udžbenicima s niskom nakladom, pa tako primjena tržišnih kriterija ne dolazi u obzir, za unapređenje te tiskanje novih udžbenika potrebna je državna pomoć.

Korištenje stručnih usluga

Svrha je te potpore poticanje korištenja stručne pomoći od strane održavatelja ili ustanove poradi unapređenja kvalitete odgojno-obrazovnog rada u ustanovama za pripadnike narodnosti.

Unapređenje udžbenika i nastavnih sredstava

Unapređenje udžbenika za pripadnike nacionalnih zajednica, a djelomice i prevođenje udžbenika za opće obrazovne predmete na jezike narodnosti od 2009. godine provodi se uz financijsku potporu Europske Unije. U

prvoj, završenoj etapi potrošeno je 250 milijuna forinta, a u drugoj etapi, od 2012. godine će se moći trošiti znatno više novaca (kod nacionalnih zajednica s malim brojem pripadnika: 50, a kod narodnosti s većim brojem pripadnika taj bi iznos dosegno čak 200 milijuna forinta).

Obavljeno je podnošenje prijava na natječaj kao i njihovo vrednovanje, s većinom podnositelja sklopljeni su i ugovori. Podnositelji imaju dvije godine za ostvarenje svojih projekata. U sklopu projekta pruža se prilika za unapređenje udžbenika, radnih bilježnica, vizualnih pomagala, mjernih sredstava, digitalnih nastavnih materijala, programa za stručno usavršavanje pedagoga te za razvoj didaktičko-metodičkih materijala u vrtićima za djecu pripadnike narodnosti.

Zakonska regulativa u obrazovanju, struktura i sadržaj

Novi Temeljni zakon i nadalje jamči pravo na obrazovanje pripadnika narodnosti na njihovu materinskom jeziku i pismu, sukladno tomu, novi zakon o narodnostima, odnosno zakon o općem obrazovanju osigurava organizaciju i funkcioniranje odgojno-obrazovnih ustanova za pripadnike narodnosti. Ovo se, prema potrebama nacionalnih zajednica, provodi u sklopu odgoja i obrazovanja u vrtićima na jeziku i pismu pripadnika narodnosti odnosno na dva jezika (drugi je mađarski), odnosno u školama gdje se odgoj i obrazovanje učenika osim na jeziku i pismu pripadnika narodnosti, odnosno na dva jezika može provoditi i u sklopu predmetne ili dodatne nastave.

Usporedno s Osnovnim nacionalnim kurikulumom došlo je do izmjene uredbe ministarstva kojom se određuju okviri i sadržaj rada u odgoju djece pripadnika narodnosti, jednako tako i u odgojno-obrazovnim ustanovama za djecu pripadnike narodnosti. Uredba

o izdavanju Smjernice o odgoju djece pripadnika narodnosti, odnosno smjernice o obrazovanju u školama za pripadnike narodnosti može se izdati samo uz odobrenje državnih narodnosnih samouprava, primjereno tomu, u samoj izradbi koncepta sudjelovali su stručnjaci za područje obrazovanja narodnosti, a izrađen je u suradnji s državnim narodnosnim samoupravama.

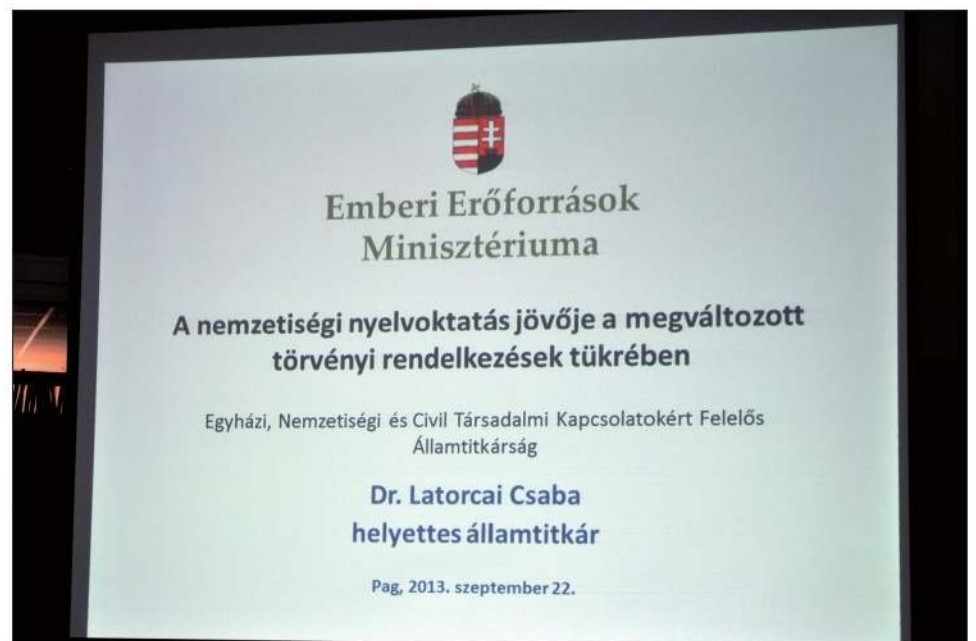
Narodnosno obrazovanje u odnosu na inozemstvo (matičnu zemlju)

Njegovanje dvostranih odnosa narodnosti s domovinom bio je prioritetni cilj ministarstva već u prošlom razdoblju. Postoje brojna područja u obrazovanju pripadnika narodnosti čije unapređenje umnogome ovisi o matičnim državama, o stručnoj pomoći matičnih zemalja.

U posljednje dvije godine ministarstvo se također trudilo da se preko *bilateralnih ugovora resornih ministarstava* pruža mogućnost stipendiranja pripadnika narodnosti u Mađarskoj za cijelo razdoblje visokog obrazovanja u matičnoj domovini, da se omogući pohađanje studija doškolanja, izobrazbe doktoranda, *stručno usavršavanje* iz metodike poučavanja jezika, iz terminologije, sudjelovanje djece pripadnika narodnosti u programima u matičnoj domovini, a potrebno je omogućiti i da se angažiraju lektori i gosti profesori iz matične domovine, da se uvezu udžbenici i metodička pomagala iz matične zemlje. Na osnovi tih ugovora troškove putovanja snosi pošiljatelj, a sredstva za troškove boravka osigurava primatelj.

Vrlo reprezentativan primjer toga jest hrvatska zajednica u Mađarskoj. Mislim da vaš rad, i neka stoji to tu kao savršena šlagvort, služi kao vrijedan primjer ne samo za sve narodnosti nego i za većinski narod!

Prevela: Bernadeta Blažetin

Intervju s Croaticinim ravnateljem Čabom Horvathom

Otvoren za suradnju s hrvatskim autorima

U organizaciji HDS-ova Odbora za odgoj i obrazovanje te u suorganizaciji Sveučilišta u Zadru, sredinom rujna održano je usavršavanje za hrvatske nastavnike škola s predmetnom nastavom.

Razgovarala: Kristina Goher

Jedan od predavača usavršavanja hrvatskih nastavnika škola s predmetnom nastavom u matičnoj domovini bili ste Vi. Koji je naslov izlaganja te o čemu je zapravo riječ?

Drago mi je što sam dobio mogućnost za održavanje predavanja jer, kako sam vidio, vrlo malo informacije imaju nastavnici, učitelji o proceduri, o putu kako od rukopisa zapravo nastane udžbenik. Naslov je moga predavanja „Izdavanje i tiskanje hrvatskih narodnosnih udžbenika“. Nažalost, po uredbi Ministarstva, tada još prosvjete, prije šest godina, za svaki tip škole, za svaki predmet se može financirati samo jedan udžbenik. To znači da trenutno nismo u mogućnosti za izdavanje novih udžbenika.

Možemo završiti ona serijska izdanja koja smo započeli, što će se okončati iduće godine. Croatica završava serijsko izdanje „Moj hrvatski“ osmi razred, autorica je Jolanka Tišler, osmi razred za gradišćanske škole „Naš materinski jezik“, također i Narodopis 5, 6, 7. i 8. novi je naslov, autor je Đuro Franković. Mislim da udžbenik za narodopis vrlo je važan budući da se od školske godine predaje kao poseban predmet.

Govorili ste kako hrvatski pedagozi nisu upoznati s procedurom kako udžbenik može biti uvršten u popis udžbenika. Molim Vas recite, koji je slijed.

Važno je najprije da se nade financiranje jer mi kao izdavač nemamo mogućnosti tražiti odobrenje Ministarstva za udžbenik jer nemamo toliko novčanih sredstava. Najmanje 3–3,5 milijuna forinti je potrebno da se jedna knjiga može uvrstiti u popis školskih udžbenika, i ova potpora sada preko TAMOP-a stoji na raspolaganju. Važno je znati da Ministarstvo ne komunicira s izdavačima, oni traže mišljenje državne samouprave i preko onih stručnjaka, koje državna samouprava delegira u razne odbore. Dakle oni odobravaju udžbenik. Znači procedura je sljedeća: najprije treba dobar rukopis, izdavač rukopis prosljeđi lektoru i stručnjaku danoga predmeta. Potom ova se procedura ponovi i u Ministarstvu. Izdavač ne zna kojoj je stručnoj osobi Ministarstvo prosljedilo udžbenik. Za ovu proceduru trebamo platiti oko pola milijuna forinti, koji iznos plaćamo unaprijed. I ako se ne dobije dozvola, iznos se gubi. Kada se

dobije dozvola, udžbenik se može tiskati. Iznos o kojem sam govorio samo je do imprimature, to je druga stvar kada se tiska i koja je cijena udžbenika. Cijenu određuje kompjutorski program Ministarstva. Cijenu odobrava ministar ljudskih resursa.

U posljednje vrijeme udžbenici se izdaju pomoću financijskih sredstava Europske Unije. Tko određuje popis udžbenika pojedinih projekata?

Kada se raspiše natječaj, tada konzorcij već treba imati popis udžbenika. Mi ne možemo biti članovi konzorcija. Primjerice u posljednjem projektu član je konzorcija Hrvatska državna samouprava, a nositelj je projekta santovačka Hrvatska škola. Oni imaju tzv. menadžment koji se bavi ovim pitanjima, oni su zaduženi za naslove, autore, za natječaj za javnu nabavu. Konzorcij je odgovoran i za sadržaj, on tiskari dostavi tzv. odobreni materijal.

Od Croaticinih naslova koliko je udžbenika namijenjeno školama s predmetnom nastavom?

Imamo dvije serije, to znači četiri puta osam, jer imamo osam udžbenika, imamo osam radnih bilježnica, Narodopis i do petog razreda pjesmarice.

Jeste li možda razmišljali o tome da stupite u vezu s izdavačkom kućom Znanje nove generacije i tražite mogućnost da svi hrvatski naslovi budu u Croatici?

Zanimljivo pitanje. Jer ovo je zapravo pravnoga karaktera. Kod izdavača su autorska prava udžbenika. Jedino kada istekne ugovor autora s izdavačkom kućom.

Znači idealna bi bila mogućnost ako istječe ugovor autora s narečenom izdavačkom kućom da se obrati Vama?

Da, točno. Imamo već nekoliko autora koji su prešli k nama: Judita Škrapić (Srednji stupanj hrvatskoga jezika), Ladislav Romac i Mario Jerkić (Zbirka stručnih izraza iz zemljopisa). Trenutno se radi na dopuni stručnih izraza iz zemljopisa. Ali se nadam da kada istekne ugovor između izdavačke kuće i ostalih hrvatskih autora, da će nas potražiti i da ćemo ubuduće uspješno surađivati. Otvoren sam također i za tiskanje školskih pomagala.

SUBOTICA – XII. Dani Balinta Vujkova – dana hrvatske knjige i riječi, priredit će se od 17. do 19. listopada u Subotici, u organizaciji Hrvatske čitaonice i u suorganizaciji subotičke Gradske knjižnice, a uz logističku potporu Zavoda za kulturu vojvodanskih Hrvata. Bogati program namijenjen je svim dobnim skupinama. Tako će se na programu „Narodna književnost u školi“ 17. listopada u dvorani Hrvatskoga kulturnog centra „Bunjevačko kolo“ okupiti učenici koji pohađaju nastavu na hrvatskom jeziku ili predmet Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture. Na stručnom skupu, koji će biti održan 18. i 19. listopada u Gradskoj knjižnici, a koji će od ove godine biti organiziran dvogodišnje, okupit će se dvadesetak sudionika, a glavne će im teme biti Književnost, jezik i kulturna povijest bačkih Hrvata (100. obljetnice rođenja Alekse Kokića, Joze Pašića i Antuna Karagića); Balint Vujkov i usmena književnost te Književnost Hrvata u ugarskom Podunavlju do 1918. godine. Ovogodišnje Dane Balinta Vujkova prate i zanimljivi programi od kojih organizator izdava predstavljajući knjige „Panonizam hrvatskog pjesništva“ Gorana Rema i Sanje Jukić, u petak, 18. listopada, te predstavu „Svijest“ Antuna Karagića u izvedbi Hrvatskog kazališta iz Pečuha, u subotu, 19. listopada, u subotičkome Narodnom kazalištu. U sklopu Dana uručit će se i nagrade za životno djelo na području književnosti „Balint Vujkov – Dida“ za 2013. godinu Ivan Balenović iz Petrovaradina, bit će proglašena najbolja knjiga za 2012. godinu, dodjelom nagrade „Emerik Pavić“, a prvi put bit će dodijeljena trogodišnja nagrada za najbolju knjigu u području znanosti i publicistike „Tomo Vereš“.

FRANKUFRT – Ovogodišnji nastup hrvatskih autora i nakladnika na Frankfurtskom sajmu knjiga, koji se održava od 9. do 13. listopada, organizira Hrvatska dječja knjiga. Nastup je u cijelosti posvećen predstavljanju knjiga za djecu i mlade. U zajedničkom katalogu predstavljeni su pisci, ilustratori, prevoditelji i nakladnici knjiga za djecu i mlade. U organizaciji festivala Kroatien Kreativ 2013. i mreže Traduki u sklopu službenih foruma Frankfurtskog sajma knjiga bit će predstavljene teme Hrvatska i EU, objavljene u književnom časopisu „Neue Rundschau“. Nastupi hrvatskih autora na Frankfurtskom sajmu dio su višemjesečnog predstavljanja hrvatskih autora u Njemačkoj, koje traje od 26. rujna do 4. prosinca, pod nazivom Na brodu Suvremena hrvatska književnost u njemačkim književnim ustanovama.

BARČA – U organizaciji Hrvatske samouprave i KUD-a Podravina iz Barče, 12. listopada 2013. organizira se već tradicionalno listopadsko kuglanje i prigodni kulturno-folklorni susret u Barči. Registracija družina za kuglanje počinje u 13, a natjecanje od 13.30 u gostionici Guritó Csárda (Nagyhíd u. 2). U 18 sati u predvorju barčanske gimnazije priređuje se kulturno-folklorni program kojem slijedi večera i druženje.

MOHAČ – Hrvatska samouprava grada Mohača 12. listopada 2013. godine priređuje već tradicionalni Hrvatski dan. Od 10 sati u športskoj dvorani Omladinskoga središta na Széchenyievu trgu održava se malonogometni turnir za Dječji kup Hrvatske samouprave grada Mohača. U velikoj dvorani Glazbene škole Lajosa Schneidera (u bivšem Domu kulture Béle Bartóka) u Vörösmartyjevoj ulici u 17 sati priređuje se kulturni program u kojem nastupaju dječje folklorne skupine Mohačke šokačke čitaonice i KUD-a «Mohač», Orkestar «Mladi Šokci», Tamburaški orkestar Santovačke hrvatske škole, te kazivači stihova i proze, učenici Osnovne škole «Széchenyi». Slijedi Šokački bal, s početkom u 21 sat, u Čitaonici mohačkih Šokaca u Táncsicsevoj ulici.

MARTINCI – Tradicionalno Županijsko natjecanje u kazivanju stihova »Josip Gujaš Đuretin«, u organizaciji martinačke dvojezične osnovne škole, ove se godine priređuje 14. listopada. Gosti se očekuju iz cijele županije oko 13 sati. U sklopu dana proslavit će se, primjereno tradiciji, prigodnim programom i izložbom Svjetski dan kruha, uz prigodan kulturno-umjetnički program učenika martinačke osnovne škole. Potom slijedi natjecanje u kazivanju stihova, kaže za Hrvatski glasnik ravnateljica martinačke škole Ruža Hideg.

ŠELJIN – Osnovna škola «Géza Kiss» organizira natjecanje u pjevanju zabavnih pjesama za učenike viših razreda osnovnih škola u Baranji i Podravini, 26. studenoga 2013. godine. Natjecatelji trebaju interpretirati (otpjevati) jednu pjesmu iz sveopće hrvatske glazbene estrade (po mogućnosti ne narodnu). Glazbu svako treba donijeti na CD-u, bez teksta («karaok»). Pjesma ne može biti duža od pet minuta. Natjecanje će se odvijati u dvije kategorije: 5–6. i 7–8. razred. Neće se posebno ocjenjivati učenici dvojezičnih škola i učenici škola s predmetnom nastavom. Svi natjecatelji sami snose putne troškove. Prijavnice treba dostaviti do 18. listopada 2013. godine na adresu: Kiss Géza Általános Iskola, Óvoda és AMI 7960 Sellye, Bodonyi N. u. 10. ili putem maila na adresu robert.ronta@gmail.com <mailto:robert.ronta@gmail.com>. Dodatne informacije možete dobiti od Roberta Ronte popodne na telefonu 30 621-2043 ili putem maila.

Intervju

Slaven Vidaković: „Moramo naći put vraćanja Hrvatskog kazališta u državni automatizam“

Razgovarala: Branka Pavić Blažetin

Zakoračili smo u novu kazališnu sezonu pečuškega Hrvatskog kazališta, s nadom i za skoro proširenje kazališnog prostora?

Izgleda kako je mađarska vlada odlučna u tome da bi financirala izgradnju novoga Hrvatskog kazališta, odnosno novoga kazališnog prostora uz postojeću zgradu. Dana 11. rujna kod nas u kazalištu boravio je zamjenik državnog tajnika Csaba Latorcai, a vođeni razgovori daju mi nadu kako će u svom proračunu za 2014. godinu mađarska vlada imati stavak za izgradnju novoga hrvatskog kazališta, što bi po onome o čemu smo razgovarali mogla biti sredstva od pola milijarde forinti. Optimist sam. Još 2006. godine počeli smo razgovarati i sanjati o gradnji suvremenog kazališnog zdanja. Pišemo 2013., i po riječima zamjenika državnog tajnika postoji volja ulaganja potrebnih sredstava i želja da novi kazališni prostori uz postojeće budu gotovi do kraja 2014.

To su dobre vijesti. Ti si na čelu jedne kompleksne ustanove, ravnatelj dviju organizacijskih cjelina, Hrvatskog kazališta i Pečuških ljetnih igara. Kako razabirem, s novim ulaganjima, proširenjem mađarska vlada vidi dobre šanse da se ova kompleksna ustanova razvija u postojećim okvirima.

Tako je kako si rekla. Hrvatsko se kazalište organizacijski brine za provedbu Pečuškoga ljetnog kazališta, koje je, pravno gledano, dio Hrvatskog kazališta. Ja sam tako i imenovan, kao ravnatelj Hrvatskog kazališta i Pečuških ljetnih igara. Dakle moram napraviti i provesti i program Ljetnog kazališta što,

mogu kazati, kako je za Hrvatsko kazalište samo od koristi. Jer ljeti kada Hrvatsko kazalište ne radi, jer tada nije kazališna sezona, mi priređujemo Pečuške ljetne igre, ostvarujemo prihod, koji nije zanemariv i od kojega i Hrvatsko kazalište može funkcionirati, koristiti se njime kod ostvarenja predstava na hrvatskom jeziku. Ove smo godine ostvarili 18 milijuna forinti prihoda od Pečuških ljetnih igara, a tu je i svota koju možemo vratiti od poreza, dakle radi se o gotovo 28 milijuna forinti prihoda. To je ogromna pomoć za Hrvatsko kazalište u budućem. I da napomenem uz rečeno kako je prvenstveno misija Hrvatskog kazališta bila kazalište za Hrvate ovdje u Mađarskoj

Kako se ostvaruje rečena „misija“?

Hrvatsko kazalište, kako Hrvati ne žive samo u Pečuhu nego i u njegovoj okolini i u cijeloj Mađarskoj, ima „misiju“ otići do najmanjega mjesta gdje žive naši ljudi i tamo odigrati na njihovu materinskom jeziku kazališnu predstavu. Stoga na repertoaru uvijek imamo i pučke predstave koje ljudi na selima vole... Preko njih se sjećaju prošlosti, vide svoj život, svoju mladost i, naravno, običaje koje su održavali i održavaju i dan-danas. Ovu kazališnu sezonu počinjemo s pučkom predstavom Svijest. Radi se o dramskom djelu Antuna Karagića, koji se rodio prije sto godina u Baji. On je jedan od najvećih pisaca bunjevačkih Hrvata, živućih ovdje u Mađarskoj. Zato sam se odlučio za taj njegov komad jer je i danas aktualan. Tekst je napisan 1940. godine. „Svijest“ Bunjevaca i danas je „problematična“ kao i u vrijeme kada je Karagić pisao o tome. Jer, nažalost, neki Bunjevci danas u Mađarskoj, i ne samo u Mađarskoj nego i u Vojvodini ne znaju odakle su, koji su im korijeni. To jest ne znaju da je bunjevački rod iz hrvatskog naroda. Stoga mislim kako je Karagićevo djelo više nego aktualno, radimo dakle na pučkoj predstavi, s plesom, glazbom, na duhovitoj predstavi s puno poruka, u godini kada obilježavamo i Karagićevo obljetnicu.

S kime surađujete? Predstavu realizirate u koprodukciji ili samostalno?

Ova će biti samostalna predstava Hrvatskog kazališta. Radi se o predstavi s brojnim glumačkim ansamblom, sveukupno sa sviračima na pozornici će biti šesnaest ljudi. Nadam se kako će svijet i na selu i u gradovima uživati, a premijeru smo predvidjeli za 18. listopada. Probe su u tijeku, režiju ja potpisujem.

S kolikim ste proračunom gospodarili u 2013. godini?

Godine 2009. Hrvatsko kazalište od nadležnog Ministarstva dobilo je 50 milijuna forinti, 2013. smo dobili 28 milijuna. To je smanjenje više od 40 posto. Uz to, iz gradskog proračuna smo 2009. dobili gotovo 40 milijuna, ove godine 28-29 milijuna forinti. Dakle 2013. godine gospodarimo s 56 milijuna forinti.

Udjelom dobivenim iz gradskoga proračuna dobivate i zadatak da se uza sredstva dobivena putem natječaja i sponzora ostvare Pečuške ljetne igre.

Tako je. Ali, nažalost, sredstva iz gradskoga proračuna dovoljna su tek za prihode zaposlenika i pokrivanje troškova hladnog pogona, ali ne cijeloga hladnog pogona Hrvatskog kazališta. Gledajući unaprijed, tako se neće moći funkcionirati, moramo naći put vraćanja Hrvatskog kazališta u državni automatizam koji će riješiti financijski statut ove ustanove, jer sadašnja državna potpora premala je kako bi Hrvatsko kazalište i nadalje djelovalo profesionalno.

Vi ste sada u takozvanoj trećoj kategoriji glede državnoga financiranja, ta sredstva trebale ostvariti putem natječaja?

Tako je, Hrvatsko kazalište u trećoj je kategoriji, to je kategorija svih ostalih. Nažalost. Znači mi se svake godine natječemo s drugim natjecateljima na svotu od stotinjak milijuna forinti, koja se potom dijeli. To je jako malo sredstava. Profesionalno kazalište trebalo bi baratati sa sto milijuna forinti. U Mađarskoj ima više narodnosnih kazališta, ne vidim želju ni namjeru rješavanja njihova statusa, pristojnoga proračuna. Puno ćemo morati raditi kako bismo riješili spomenuti problem.

Kada biste imali sto milijuna forinti koji biste mogli potrošiti samo za Hrvatsko kazalište, koliko bi predstava napravio?

Nastojim godišnje ostvariti četiri premijerne predstave. Kada bismo imali sto milijuna forinti, možda bismo napravili pet-šest premijernih predstava. Ne radi se tek o tome da bismo dobili još dvije premijere, nego bismo mogli ostvariti gostovanja u naseljima gdje, nažalost, nemaju novaca da nas pozovu. Mi trenutno za svoje nastupe izvan matične zgrade tražimo simboličnu svotu koju plaćaju hrvatske samouprave koje nas pozovu na gostovanje, moramo pravdati prema gradu da imamo i prihod, da su nas gledali u tom naselju gdje smo gostovali, ali mogli bismo mnogo jeftinije otići, ili možda za toliko simboličnu svotu koja ne bi teretila proračun tih samouprava, jer, nažalost, mnogi ne mogu ni tih 40 tisuća forinti isplatiti jer je njima to velik teret. A nas jedno takvo gostovanje košta umalo 300–350 tisuća forinti. Od toga mi imamo prihod, spomenutih 40 tisuća forinti, ali smo u gubitku od 300 tisuća forinti

Dakle kako bi ostvarili 100 gostovanja godišnje treba vam 30 milijuna forinti.

Tako je. Tada bismo, naravno, više puta mogli gostovati, i mogli bismo vratiti prosjek gostovanja ostvaren recimo u 2009. godini,

kada smo mnogo više gostovali jer smo imali bolji proračun od današnjega.

Bez obzira na sve spomenuto, vjerujem kako je repertoar ovogodišnje kazališne sezone uokviren?

Uz Karagićevu Svijest, radit ćemo dječju predstavu naslova Crvenkapica gdje si? To će biti lutkarska predstava u režiji Petra Šurkalovića. U koprodukciji s jednim privatnim zagrebačkim kazalištem radit ćemo tekst Ivana Gorana Viteza i Zorana Lazića: Poslovni svijet. Svojevrsan je to kabare o nezaposlenosti, više nego aktualna tema, svakodnevnih problemi koji diraju, pogađaju. Predstava komornoga tipa s glazbom, pjevanjem svojevrsna je crna komedija koju ostvarujemo u zacrtanome programu uprizorenja suvremenoga hrvatskog dramskog teksta.

Kako nalaziš partnere za koprodukcije? Poslovni svijet radit ćete s kazalištem s kojim do sada niste surađivali. Traženje i nalaženje koprodukcijkih partnera više je temeljeno na financijskim okvirima ili u smislu zacrtanog repertoara?

Obadva aspekta stoje. Hrvatsko je kazalište u lošoj financijskoj situaciji, tražimo koprodukcijske partnere gdje troškovi dijelimo polovično. Povezan sam gotovo sa svim kazališnim kućama u Hrvatskoj, i nije teško naći koprodukcijskog partnera u Hrvatskoj, mnogima je i čast surađivati s Hrvatskim kazalištem. Mnogi mene traže. Moglo bi se, bez pretjerivanja, godišnje ostvariti deset koprodukcijkih predstava. Naravno, to nije cilj Hrvatskog kazališta, raditi samo koprodukcije. Sjednemo i vidimo kako možemo neke stvari financijski pokriti, ako projekt odgovara Hrvatskom kazalištu, jeftinije može doći do predstave koju potpisuje, i time istovremeno ostvaruje „zahtjevnije“ predstave s istaknutim hrvatskim glumcima, s glumačkim ansamblom koprodukcijskog partnera.

Vjerujem kako je koprodukcija s kazališnim kućama u Hrvatskoj važna jer se na taj način ostvaruje i indirektna promocija Hrvatskog kazališta na kazališnoj sceni u Republici Hrvatskoj?

Tako je. Tim putem lakše dopijevamo na festivale... Nažalost, u Hrvatskoj još ni dan-danas nije prepoznat cilj, misija i važnost postojanja Hrvatskog kazališta u Pečuhu, jedinoga profesionalnog hrvatskog kazališta izvan Hrvatske, kojem bi trebalo omogućiti sudjelovanje na kazališnim festivalima diljem Hrvatske. To rade Mađari veoma uspješno. Ne znam u Mađarskoj nijedan kazališni festival na koji nisu pozvana mađarska kazališta koja djeluju u Transilvaniji, Srbiji, u državama gdje žive Mađari i postoji kazalište na mađarskom jeziku.

Kažimo kako bi nadležno ministarstvo trebalo otvoriti projekte na koje bi se moglo natjecati i Hrvatsko kazalište sa svojim projektima kao i ostale ustanove Hrvata u Mađarskoj.

Tako je. To ja već odavno tražim. Stvaranje mogućnost kako bi se mi mogli natjecati na hrvatske fondove, odgovaraju kako mi nismo hrvatska ustanova, imamo mađarski matični broj, nemamo hrvatski... Tako se ne možemo natjecati. Predali smo natječaj na raspis Državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske. Ali radi se sveukupno o vrlo skromnim sredstvima koja će se dijeliti. Trebalo bi dodati još nekoliko nula, onda bismo možda i mi od moguće dobivene potpore nešto znatno mogli i napraviti.

Foto: Ákos Kollár

HRVATSKO KAZALIŠTE U PEČUHU

povodom 100. obljetnice rođenja Antuna Karagića

18. listopada 2013. godine u 19 sati premijerno izvodi dramu

Antun Karagić: **SVIJEST**

Redatelj: Slaven Vidaković

Osobe:

DIDA MARKO, stari sluga kod Mate, Stipan Đurić

MATE BARIĆ, trgovac hranom, Zoltan Gatai

MARA, njegova žena, Eva Polgar

Matini sinovi: GRGO, Krištof Petrinović; JOSO, Goran Smoljanović

STIPO PEIĆ, zemljoposjednik, Rafael Arčon

ROZA, njegova žena, Milica Murinji Sörös

ZLATICA, njihova kći, Marica Fačko

BARA, Grgina žena, Anita Mandić

DR. WILD, općinski liječnik, Dejan Fajfer

KATICA, sluškinja kod Mate, Renata Balatinac

KANTOR, Ákos Kollár

SNAŠ PERKA, pralja, Anica Matoš

Ciganski tamburaši:

1. CIGANIN, Tomica Taradija

2. CIGANIN, Marko Šafar

3. CIGANIN, Mirko Bošnjak

Kostimografija, scenografija, Péter Fenyő

Lektor, Dr. Dinko Šokčević

Dramaturgija, Slaven Vidaković

Izbor glazbe, Čaba Čanji

Koreograf, Đuro Šarošac

Asistent redatelja, Gyula Beri

BUDIMPEŠTA

Spomen-dan u čast 120. obljetnice rođenja Miroslava Krleže „Od Kaptola do Ludoviceuma”

Znanstveni zavod Hrvata u Mađarskoj, Histrion Bt., Croatica d. o. o. 26. rujna organizirali su spomen-sjednicu pod naslovom „Od Kaptola do Ludoviceuma” povodom 120. godišnjice rođenja Miroslava Krleže, u Višenamjenskoj dvorani Croatice, poduzeća za informativnu i izdavačku djelatnost sa sjedištem u Budimpešti. Prepuna dvorana, okupilo se stotinjak zainteresiranih slušatelja, kazališna predstava, izložba, tematski znanstveni skup, predstavljanje knjige.

Scena iz predstave „Gospoda Glembajevi“

„Hrvatski klasik koji je znao mađarski”

Lik i djelo Miroslava Krleže zauzima istaknuto mjesto u kulturološkim hrvatsko-mađarskim vezama dvadesetoga stoljeća. Miroslav Krleža uz hrvatski dobro je poznao mađarski jezik. Školovao se u Pečuhu i Budimpešti, kao pitomac vojne akademije Ludoviceum. Ugledao se na kulturni književni časopis Nyugat i oduševljavao se Endre Adyem.

Dobro je poznao mađarsku književnost, čiji se utjecaj ogleda i u njegovim djelima, a prostor Austro-Ugarske bio je i poprište radnja njegovih novela, romana... Umalo sva njegova djela prevedena su na mađarski jezik, njegove su se drame izvodile i danas se izvode na mađarskim kazališnim daskama, kao nijednog drugog hrvatskog dramatičara.

„Gospoda Glembajevi”

Dan je započeo predstavom „Gospoda Glembajevi”. Željko Senečić prilagodio je i režirao kazališnu predstavu „Gospoda Glembajevi” temeljem Krležina teksta, čija je zagrebačka premijera bila 20. a budimpeštanska 26. rujna. Troje glumaca: Vesna Tominac-Matačić u ulozi barunice Castelli, Žarko Savić u ulozi Ignjata, Andrej Dojkic u ulozi Leona i dva ključna dijaloga. Minimalizirana scena, troje glumaca, izvrsna glazba, i biljarski stol kao

poprište radnje, u ulozi prikaza raspada i kobi Glembajevih.

Znanstveni skup

Znanstveni skup o Miroslavu Krleži, kaže Stjepan Blažetin, ravnatelj Znanstvenog zavoda Hrvata u Mađarskoj, s nizom ponuđenih viđenja lika i djela Miroslava Krleže, o kojem kada se govorilo i govori, uvijek je to s povišenim tonovima, bio je međunarodnog značaja, a izlaganja će naći svoje mjesto i u dvojezičnome hrvatsko-mađarskom zborniku.

Na „ambivalentnost” Miroslava Krleže osvrnuli su se mnogi od uglednih predavača, iz Zagreba, Splita, Subotice, Osijeka, Egera, Pečuha. Velimir Visković izlagao je na temu Aktualnost Krležina djela danas; Krešimir Bagić govorio je o Polemičkom diskurzu Miroslava Krleže; Boris Škvorc izlagao je na temu Historicističko i suvremeno (dekonstrukcija) „Krležinog malograđanskog hrvatstva”, Goran Rem na temu Krleža i Osijek, István Lőkös govorio je o Ambivalentnosti Krležinih refleksija o Budimpešti, o mađarskoj povijesti i o Mađarima; Dinko Šokčević o Starčevićovoj slici Mađara u Krležinim djelima; Stjepan Blažetin o Mađarskom prijevodu Krležinih ratnih novela; a ravnatelj Zavoda za kulturu Hrvata u Vojvodini Tomislav Žigmanov govorio je o Hrvatima u Vojvodini u Krležinim „Marginalijama”.

Knjiga Istvána Lőkösa

Dopisni član Hrvatske akademije znanosti, kroatist István Lőkös što na hrvatskom što na mađarskom jeziku objavio je okruglo trideset naslova, a uskoro mu na mađarskom jeziku izlazi knjiga Povijest kajkavske književnosti. Višestruki dobitnik nagrade Davidias, Inine nagrade, István Lőkös promicatelj je hrvatske kulture i tradicije, ponajprije u Mađarskoj, i to putem mnogobrojnih studija, kritika, eseja, novinskih članaka, autorskih knjiga i prijevođa. Između inih, István Lőkös na mađarskom jeziku objavio je prvu Povijest hrvatske književnosti, prije negoli je knjiga toga naslova objavljena u Hrvatskoj, Marulićevu Juditu preveo je na mađarski jezik, pisao o Đalskom, Krleži. Skori osamdeseti rođendan Istvánu Lőkösu čestitao je predstavljajući dvojezično hrvatsko-mađarsko izdanje Od Kaptola do Ludoviceuma/A Kaptoltól a Ludovikáig Stjepan Blažetin, ravnatelj Znanstvenog zavoda Hrvata u Mađarskoj. Trideseta je to knjiga Istvána Lőkösa, koja nosi podnaslov Hrvatska nacionalna svijest i doživljaj mađarstva u djelu Miroslava Krleže.

Studije Istvána Lőkösa sabrane u ovoj knjizi s mađarskog na hrvatski jezik prevela je Melinda Adam, izdavač je Croatica–Budimpešta 2013.

Trenutak za pjesmu

Miroslav Krleža

Gumbelijum roža fino diši

Gumbelijum roža
fino diši,
na galgam se bumo
zibali si.

Hej, haj, prišiel je kraj,
nigdar več nebu dišal nam maj!

Zavijal celu noč stekli je pes,
celu noč pilko nam hoblal je les.

Z scalinom nam buju prelejali grob,
v pesje gnojnišče zlopatali drob.

Gumbelijum beli mertvečki diši,
z galgah se nigdo povernul ni.

Hej, haj, nek cvate maj,
nigdar nas v pekel taj
nebu nazaj.

Sudionici Znanstvenoga skupa o Miroslavu Krleži: Stjepan Blažetin, Velimir Visković, Krešimir Bagić, Goran Rem, Dinko Šokčević, István Lőkös i Tomislav Žigmanov

zgrade nekadašnjeg Ludoviceuma.

Budimpeštanska događanja vezana uz 120. obljetnicu rođenja Miroslava Krleže ostvarena su s potporom Ministarstva ljudskih resursa Mađarske, Ministarstva kulture Republike Hrvatske, Veleposlanstva Republike Hrvatske u Budimpešti i Generalnog konzulata Republike Hrvatske u Pečuhu. Poticaj za postavljanje spomenika Miroslavu Krleži pokrenuli su Hrvati u Mađarskoj, pa je Zagreb 2011. godine Budimpešti poklonio djelo akademske kiparice Marije Ujević-Galetović, ispod kojega stoji „Hrvatski klasik koji je znao mađarski“.

*Branka Pavić Blažetin
Foto: Kristina Goher*

Krležin budimpeštanski spomenik

Dan je u nazočnosti diplomatskih predstavnika Republike Hrvatske, veleposlanika Gordana Grlića Radmana i generalne konzulice Ljiljane Pancirov završio polaganjem vijenaca kod spomenika Miroslavu Krleži ispred

Akademik István Lőkös dedičira svoju knjigu generalnoj konzulici Ljiljani Pancirov

Kod budimpeštanskog spomenika Miroslavu Krleži, 26. rujna 2013. godine, veleposlanik Gordan Grlić Radman, generalna konzulica Ljiljana Pancirov i sudionici Znanstvenog skupa o Miroslavu Krleži

Petrovski glas iz Amerike

Stota obljetnica Rimskokatoličkanskoga društva Sv. Petra i Pavla za pomoć bolesnikov u Northamptonu

Rimskokatoličansko društvo Sv. Petra i Pavla za pomoć bolesnikov u Northamptonu, bolje poznato kot "Vugarski klub" ili "Magyar ház", 6. oktobra je proslavilo stoti jubilej utemeljenja. Na svečevanje je bio pozvan Tamburaški sastav Koprive iz Petrovoga Sela. Pomoću Petrovišćanke Jutke Škrapić-Garger, ka već od petnaest ljet dugo živi u Americi, moru naši štitelji upoznati prošlost i djelovanje ove znamenite "institucije" ka je od samoga osnivanja sve do dandanas na neki način centar kulturno-društvenoga žitka Hrvatov i Ugrov u spomenutom americkom naselju.

Člani Društva Sv. Petra i Pavla na 18. jubileju utemeljenja

Sto i dvajset ljudi iz raznih krajev Ugarske 6. oktobra 1913. ljeta je vidilo potribovanje formiranja društva u Northamptonu, koje bi se skrabilo za betežne i mrtve. Ovi ljudi, čudami sami u tudjini, začeli su s djelovanjem Kluba u pivnici tadašnje ugarske crikve "Gospa naša Ugarska". Većina tih aktivistov je bila rodod iz Petrovoga Sela, zato su i Društvo nazvali po velikoj petroviskoj crikvi Društvo Sv. Petra i Pavla. Pod peljanjem farnika Bernarda Sommera, sve do 1923. ljeta su se i dalje strefili i djelali u pivnici. Dotično ljetu je pak kardinal Dougherty iz Philadelphie darovao Društvu zgradu ka se i danas hasnuje kot klub. Kasnije su se pridružili Društvu i Petrovišćani iz New Yorka.

Zgrada je večkrat bila obnovljena, najprlje 1930. ljeta, kad je dodana kuglana, a drugi put 1942. ljeta, jer po velikoj poplavi rijeka Lehigh napravila je velike kvare. Onda se je i čuda dokumentov od kluba zgubilo. Zatim je još dar sedam put pregradjena zgrada da na kraju postane jedno od najelegantnijih mjest u cijeloj okolici. Društvo je imalo 22 predsjednikov, od ljeta je na ovoj funkciji Andraš Filipović, takaj rodod iz Petrovoga

Sela. Društvo Sv. Petra i Pavla danas broji

kih 550 kotrigov, med njimi polovica je aktivna. Oni i danas dobivaju jedan dolar za svaki dan kad su betežni, i 400 dolarov, kad gdo umre. Jedan dolar nij' čuda pinez u današnjem svitu, ali kad je Društvo utemeljeno, toliko su si ljudi zasluževali na dan i toliko su i onda dobivali betežniki. Ta tradicija je sve do danas ostala. Iz Northamptona danas nek petnaest Petrovišćanov sliši klubu, a iz New Yorka imamo već od trideset članov. U ovom „Ugarskom domu” čez sto ljet je nariktano čuda svadbov, priredbov. Tančeni večeri su mogli biti svaki

Svečani večer 1962. ljeta

petnaesti tajedan, a priredba iz 1963. ljeta kad je Tessie Teklits skupaspravila program s hrvatskimi i ugarskimi jačkami i dandanas je na glasu. Zvana toga bilo je i programov za dicu, sastanki s različitim muzičkimi grupami iz Ugarske i prava senzacija je bila kad je zdavnih ljet petroviski Pinka-band prvi put gostovao u Americi.

Hrvatska rič se još katkad čuje kad on mali broj Petrovišćanov skupadojde ovde, koji još živi. Nažalost, sve manje ih je. Vik dojdu najpr lipi dani iz davnine i drage domovine. Zato se i osebujno veselimo da su nam program polipšali Koprive iz Petrovoga Sela.

Veliki su uspjeh imali i lani, a zvanaredni broj prijavljenih (oko 270 ljudi) svidoči da su i ovput rado vidjeni i slušani ovde u Americi.

Zgrada kluba 1953. ljeta

«Koprive» na drugoj američkoj turneji

Andraš Handler: «To je jedna lipa avantura i ekskurzija za nas i jedno poučno putovanje, kade se čuda toga more naučiti i sabrati za dalje...»

Povijesna istraživanja kažu da iseljenje Petrovišćanov u daleku Ameriku se je začelo jur 1900. ljeta s dvimi familijami. Jurašići i Palkovići su došli prvi u Northampton, a neki kažu da je prvi bio Štefan Weselović. 1904. ljeta je jur 65 Petrovišćanov živilo u Pennsylvaniji, a iseljavanje samo se je nastavilo po Ugarskoj revoluciji 1956. Još i u zadnja ljeta mladi se udaju, ali oženu iz našega sela, gustokrat si izaberu za hižnoga druga ali družicu dite iz amerikansko-petrovskih familijov ter si najdu novu domovinu u «zemlji obećanja». I s njimi će se strefiti kotrigi petroviskoga tamburaškoga sastava Koprive ki su lani prvi put gostovali u Northamptonu, a prošle srijede su ponovno otputovali u USA. Na centralnom svečevanju 100. obljetnice Društva Sv. Petra i Pavla nastupali su 5. oktobra, u subotu, s posebnom misijom. S berdašem Andrašom Handlerom i primašem Rajmundom Filipovićem smo razgovarali još doma, dva dane prije putovanja.

Razgovarala: Timea Horvat

Koprive ovde, Koprive tamo... samo nek to čujemo. Moremo reći da ste jedva zašli domon, pak jur zopet putujete. Kako je došlo do ponovnoga putovanja u Ameriku?

Rajmund: Lani kad smo bili prvi put, kako izgleda ne i zadnji put u Ameriki, onda našim Petrovišćanom, ki živu u Northamptonu i New Yorku, se je jako vidilo da te jačke smo im guslali što su još oni jačili, na ke jačke su oni tancali u ditinstvu, ali uprav njeva dica, ka su bila u ljeti vik ovde, u Petrovom Selu. Tako je došlo do velikoga jubileja Društva Sv. Petra i Pavla i do te jedne fešte, kamo su nas pozvali da igramo na toj priredbi. Pokidob su ti Petrovišćani jur jako stari i nij' više te jake generacije, morebit da to je zadnja najveća fešta u Ameriki naših ljudi. Svi mi ki igramo u Kopriva, imamo rodjake onde, pak i njim donesemo što im je ostalo iz doma. To su većinom jačke, riči i obrazi, pak ćemo im pomoći da malo im dojdju najpr spominki. U tom je prava misija da malo pomažemo tim ljudem da dojdju domon, iako ne fizički, ali u duši bar budu toga otpodneva u Petrovom Selu.

Kustos sambotelskoga Muzeja Savaria sigurno već zna za povijesnu pozadinu «Vugarskoga doma», koji je veliku ulogu imao, a još i dandanas ima u žitku iseljenih Petrovišćanov...

Andraš: Društvo Sv. Petra i Pavla 1913. ljeta su osnovali zbog takovih uzrokov da pomažu one ljude, ki su si izabrali novu domovinu i zašli su u daleku Ameriku. Njim su pomagali da se uklopu u novo društvo, u novom okruženju, a drugi cilj je bio da ovim ljudem pomažu kad se obotežaju, ali familijam, ako negdo umre. Tako da je ovo jedno benefiĉijsko društvo i sto ljet neprestalno funkcionira.

Dokidob će durati vaša turneja u USA i kade ćete još nastupati?

Rajmund: Sve skupa bit ćemo 12–13 dani, većinom smo u Pennsylvaniji, Northamptonu. Imat ćemo četire koncerte, dvakrat u petak, dvakrat u subotu. 4. oktobra, u petak, igramo u New Yorku, u Time Cafeu, to je jedan dalmatinski bar, zatim 5. oktobra je u Northamptonu ta velika petroviska priredba i za njim 11. oktobra idemo u Steelton, u Pennsylvaniji, ne daleko od Northamptona. Tamo živu isto tako Hrvati, podrijetlom iz

Slavonije, njim ćemo igrati, pak onda u subotu opet u New Yorku, u Time Cafeu.

Vašu pripremu na ovu amerikansku turneju smo mogli pratiti na društvenoj mreži Facebook, i tamo smo mogli čuti novu jačku, ku ste posvetili ovom kontinentu i vašoj turneji u dalekom svitu. Kako je do toga došlo da komponirate jednu takovu pjesmu?

Andraš: To je bilo zapravo jedan mali geg da upozorimo naše ljude u Ameriki da idu Koprive. To smo si, kako bi rekli, za gušt napisali. Cilj nam je da napravimo jedan videospot iz toga putovanja i ova mužika će biti podloga za to.

Zvana ove jačke, glede različite publike, morali ste se i druge pjesme naučiti, zavježbati?

Andraš: Kako je Rajmund rekao, na tri različiti mjesti ćemo guslati. Prvo je naše mjesto s Petrovišćani, tamo smo pripravili stare jačke, ke još oni poznaju, s kojima su prošli van iz Petrovoga Sela. To su hrvatske i ugarske jačke, a polig toga je specijalna želja bila da im odsviramo i ugarsku i američku himnu. No sad američku himnu mi još nigdar u žitku nismo guslali, a sad je i na to došlo red. To je bila ta specijalna priprema, a drugo je u Time Cafeu u New Yorku, kojega držu Dalmatinci. Tamo nosimo dalmatinske melodije, a u Hrvatskom klubu Sv. Lovra su Slavonci. No tamo ćemo guslati različita kola i slavonske jačke, tako da sve moramo imati na repertoaru.

Kad ćemo mi čuti ovde u Ugarskoj, kako zvuči na tambura amerikanska himna?

Rajmund: Dobro pitanje. Morebit to će biti jedina prilika da svi dojdju u Northampton da poslušaju našu verziju američke himne.

Vi ste sad i s ovom turnejom istupili iz petroviskoga kruga i ovde u Ugarskoj i tamo u Ameriki. Koprive će morati odsad svako ljeto putovati i u Ameriku?

Andraš: Gdo zna. Ovoga ljeta smo išli na

Foto: Borbála Zergi

poziv Petrovišćanov, ali kako smo se jur i lani pominali, ostarnu naši ljudi, nažalost. Mladi, istina da idu u hrvatski klub Sv. Petra i Pavla, ali toliko već ne držu do ugarske i hrvatske mužike. Tako da ne znamo dokidob će se držati tamo naš duh. Čemo viditi što će donesti novo ljeto, ako dobijem poziv, morebit ćemo se zopet odlaznuti dva tajedne da moremo projti.

Prvi nastup vik ima svoj čar. Ima li i drugi? Imate li tremu, sad kad putujete zopet?

Andraš: Ima, naravno. Mislim da je to normalno. Ta muzičar ki nima tremu pred ovakovim nastupom, na drugom kontinentu, med drugačkovimi ljudi, ta ne čuti težinu toga nastupa. Mi se pripremamo na to da bude sve u redu i da si najbolje damo od sebe.

Što za vas znači ova, još jedna turneja u Ameriki?

Rajmund: U zadnji deset ljet ovako skupa djelamo, i hvala Bogu morem reći da Koprive su imali dosta tih korunov pri nastupu, ali ovo gostovanje je ta zadnja točka na i. Za našu karijeru je ova važna, ako ne i najvažnija turneja dosad.

Andraš: Iako Australija još fali, jednoga dana ćemo zajti i tamo. Ovo je jedna lipa avantura i ekskurzija za nas i jedno poučno putovanje, kade se čuda toga more naučiti i sabrati za dalje, a ne nazadnje moremo se najti i s onimi Petrovišćani, ki morebit još nisu bili doma, ali nigdar već neće domon dojti. Tako da im mi odnesemo petroviski duh!

Hrvatsko poslijepodne u Foku

Tradicionalno, i ove se godine, u organizaciji fočke Hrvatske samouprave, 21. rujna priredio Hrvatski dan. U sklopu programa Dana domaćini su ugostili pozvane goste i družili se uz folklorni program u kojem su nastupili: lukoviški KUD Drava, KUD Martinci, Orkestar Podravka i Ženski pjevački zbor „Korjeni“. Slijedio je bal do kasnih sati, kaže za Hrvatski glasnik predsjednica fočke Hrvatske samouprave Ljubica Veber.

KUD Drava iz Lukovišća

U Foku, naselju koje se nalazi u blizini Šeljana i Martinaca, u baranjskoj Podravini, povijesno nije živio hrvatski živalj, ali posljednji podaci popisa pučanstva iz 2011. godine, pokazuju kako se 121 stanovnik, što je 22%

od ukupnoga broja stanovništva toga naselja, izjasnio kao pripadnik hrvatske narodnosti. Ljudi su to koji su udajom, ženidbom, poslom iz hrvatskih naselja u Podravini našli svoj dom u Foku, tako i predsjednica Hrvatske

samouprave, neumorna Ljubica Veber koja sa zastupnicima Kristinom Petrinović, Kristinom Keresteš,

Pavom Kovačevićem, i Belom Šimarom čini sve kako bi se ojačao tamošnji hrvatski živalj. Priredbe su tijekom cijele godine dio aktivnosti tamošnje Hrvatske samouprave; hodočašća, Dan starih, Dan djece, Sveti Nikola, veze s prijateljskim naseljem Brodancima, čvrste veze s hrvatskim samoupravama u brojnim podravskim selima u Baranjskoj i Šomodskoj županiji.

Fok je naselje u kojem u velikom broju živi reformatski živalj, diči se i dvjema crkva, reformatskom i katoličkom, u kojoj se jednom godišnje na Hrvatski dan služi sveta misa i na hrvatskom jeziku. Ovoga puta služio ju je martinački župnik Ilija Čuzdi uz koncelebraciju šeljinskog župnika Joze Egrija (Šeljinskoj župi pripada i katolički živalj sela Foka). Na orguljama je svirala martinačka kantoriga. Nakon mise slijedio je folklorni program, a potom druženje uz ukusne zalogače i neizostavne „fočke kolače“. Naime Fokanke se uvijek pobrinu kako bi se gosti iz godine u godinu ponovno divili izložbi koju predstavljaju i broj i vrste kolača namijenjene gostima i domaćima koji su toga dana u Foku i sudjeluju hrvatskim događanjima. Zajedno s generalnom konzulicom Ljiljanom Pancirov nismo se mogli načuditi ukusu i estetskom ugodaju ponudenoga. Uz razgovore oko prepunoga stola i raspoloženje je bolje, a ono je doživjelo vrhunac u neobuzdanom podravskom veselju, plesu i pjesmi uz Orkestar Podravka, do sitnih noćnih sati.

Branka Pavić Blažetin

Croatica neprofitni d.o.o. poziva Vas da svojom nazočnošću uveličate

„TJEDAN HRVATSKE KULTURE“

koji se priređuje 14–17. listopada 2013., u Croaticinim prostorijama na I. katu (Budimpešta VI., Ul. Nagymező 68.) prigodom svečane promocije Croaticina arhiva.

Pokrovitelji:

Daria Krstičević, predstojnica Državnog ureda za Hrvate izvan RH
Tibor Navracics, zamjenik premijera

Snimke:
Timea Horvat

PROGRAM PRIREDBE

14. listopada

- 14 SATI – Svečano otvorenje, pozdravni govori
- Gordan Grlić Radman, veleposlanik Republike Hrvatske u Mađarskoj
 - Mišo Hepp, predsjednik Hrvatske državne samouprave

Sudjeluju:

- Pjevački zbor budimpeštanske Hrvatske gimnazije
- Danijela Premuda, gimnazijalka 11. razreda budimpeštanske Hrvatske gimnazije

Otvorenje fotoizložbe: „Sasvim slučajno...“

Izložbu otvara: Branka Pavić Blažetin, glavna i odgovorna urednica Hrvatskoga glasnika

Sudjeluje:

- Tamburaški sastav budimpeštanske Hrvatske škole

Domjenak

15. listopada

- 18 SATI – Koncert tamburaškog sastava Koprive

16. listopada

- 18 SATI – Filmska projekcija – „Janjevo u srcima“ dokumentarni film Ivana Gugana

17. listopada

- 14 SATI – Dijalog – Školstvo

Izlagачi:

dr. Aranka Pintér Marek, predsjednica, Centar Klebelsberg

Čaba Horvath, ravnatelj, Croatia d.o.o.

Nakon izlaganja mogu se postaviti pitanja.

Mala stranica

SVJETSKI DAN HRANE – 16. LISTOPADA

Svjetski dan hrane utemeljen je od zemalja članica Organizacije za prehranu i poljoprivredu (FAO) 1979. godine. Odabrani datum, 16. listopada, obljetnica je osnutka organizacije. Obilježavanje Svjetskog dana hrane vrlo je važan u trenutku kada se u svijetu dnevno baci preko **12 tona hrane**, a istodobno svake minute od gladi umire više od **25 ljudi**. U Hrvatskoj u listopadu na mnogim se mjestima održavaju Dani kruha. Vrlo mnogo truda treba da se biljka uzgoji, preradi u namirnicu da bi se mogla pripremati u kuhinji, zato svakog dana treba biti zahvalan na predivnim plodovima zemlje.

Razglednica iz Hrvatske

Najmanji grad na svijetu – Hum

Hrvatska nije poznata po višemilijunskim gradovima, ali vam zato može pokazati najmanji grad na svijetu - Hum. Sa 17 registriranih stanovnika, Hum ponosno nosi ovu neobičnu titulu. U gotovo tisuću godina, koliko je star ovaj srednjovjekovni gradić, ništa se nije gradilo izvan njegovih zidina. Kada posjećujete Hum, kao da putujete jedno tisućljeće unatrag jer je ostao gotovo neizmijenjen. Hum je smješten u srcu Istre, najvećeg poluotoka u Hrvatskoj.

Znate li

Životinje se u jesen pripremaju na zimu. Ptice selice: roda, lastavica, divlja patka ili guska, zimi ne mogu naći prehranu kod nas, stoga odlete u tople krajeve. Inače životinje se sele iz raznih razloga: neke zbog hrane, neke zbog temperaturnih razlika, a neke zbog parenja.

• Albatros – Obilazi zemaljsku kuglu u smjeru zapada k istoku i na taj način preleti 32 tisuće kilometara.

• Kornjača – Pliva od Južne Amerike do otoka u južnom dijelu Atlantskog oceana. Na taj način prepliva 4.500 kilometara.

• Kit – Pliva od Indijskog do Atlantskog oceana i na taj način preleti 13 tisuća kilometara.

• Karibu – Prelazi put od sjeverozapadne Amerike do Arktičkog kruga. Na putu prevali 1.300 kilometara.

Za pametne i pametnice

SPAJALICA

Biser stanuje na nebu.
Suza stanuje na klipu.
Jaje stanuje u školjci.
Kukuruzno zrno stanuje u oku.
Zvijezde stanuju u ljusci.

VIC TJEDNA

Učitelj: Sin vam, nažalost, skuplja samo loše ocjene!
Mama: Ali vidim da ima i jednu peticu.
Učitelj: Da, iz vladanja!
Mama: Evo, iz ovoga čemu ga učim ima pet.
a iz svega ostaloga, što ga vi učite, ima same jedinice!

480. obljetnica doseljenja Gradišćanskih Hrvatov u zapadnu Ugarsku

Jubilarna svetačnost na Undi u okviru tradicionalne priredbe „Folklor bez granic“

„Naši praoci vjerovali su u jednoga Boga, ki je je vodio iz stare domovine kot izabrani narod u novu domovinu, u zemlju panonsku. Kad su se simo doselili, prikazali su Bogu žrtvu zahvalnosti: zidali su crkve... i od Turkov porušena, požgana sela nanovič su zgradili. Iz stare domovine su sobom doprimili svoje svećenike, molitvenike, učitelje... i statue Majke Božje. Božji blagoslov je sprohadj do današnjega dana i ostaje nad nami dok nam usta govore naš materinski, hrvatski jezik“ – je pri svetačnoj maši proklovao duhovnik Štefan Dumović.

Jubilarno svečevanje počelo je sa svetom mašom 21. septembra, u subotu, u 15 uri u undanskoj crkvi, kade je nazočne pozdravio Štefan Kolosar, predsjednik Hrvatske samouprave u Jursko-mošonsko-šopronskoj županiji ter ujedno i predsjednik mjesne Hrvatske samouprave. Vjerski susret počastili su dr. Gordan Grlić Radman, veleposlanik Republike Hrvatske u Budimpešti, Matija Firtl i Ferenc Ivanics, parlamentarni zastupnici, Dražen Barišić, gradonačelnik Velike Gorice, i njegov zamjenik Ervin Kolarec, dr. Mijo Karagić, počasni konzul Republike Hrvatske u Ugarskoj, Stanko Horvat, predsjednik Hrvatskoga kulturnoga društva u Austriji, Franjo Grubić, predsjednik Narodnosnoga odbora Skupščine Jursko-mošonsko-šopronske županije, Franjo Guzmic, načelnik sela Unde, ter mnogi predsjednici i zastupnici hrvatskih samoupravov iz Šoprona, Koljnofa, Horpača i Umoka. Predivno muzičko oblikovanje svete maše osigurali su Ženska vokalna

Štefan Kolosar, Anamarija Haniš-Gati i László Zsámboki po predaji diplome „Čuvari narodnosnih tradicij“

svoj jezik. Tomu je jur 480 ljet. Sad, kad je već i Hrvatska punomoćni član Europske Unije, svakako će biti Hrvatom izvan matične zemlje na pomoć. S jačkom „Dobra večer“ i himnom „Po staza naših starih“ začeo se je kulturni program. Dičja grupa „Viverice“ i školski tančoši, ke pelja Terezija Kiš, su garancija na to da tančoši imaju budućnost na Undi. Sviranje undanskoga tamburaškoga sastava „Veseli Gradišćanci“ pod peljanjem Djurdjice Balog, već dugo ljet je uspješno, ča se je i ovom prilikom pokazalo. Pjesme Kolo igra, Kad procvatu jabuke, Melodije iz Prigorja su slušatelji trajnim aplauzom zahvalili. Uz mjesne kulturne grupe pozvani su bili na nastup sastavi i tančoši iz susjedne

Austrije, s kimi Undanci u zadnja ljeta držu čvrste kontakte. Sa „Štafetom“ i „Fileškim kolom“ su se predstavili Graničari iz Fileža. Pokazali su da tamburanje i tancanje uspješno se more gajiti i u zreliji ljeta našega žitka. Klapa „Staro vino“ iz Gerištofa sa svojim četveroglasnim pjevanjem nas je oduševila. Pravi doživljaj je bio skupno im pjevanje s „Veselim Gradišćankami“. U maratonskom programu dostalo je važno mjesto predavanje diplome za HKD „Veseli Gradišćanci“, koje je na državnom naticanju osvojilo I. nagradu u kategoriji „Čuvari narodnosnih tradicij“. Diplomu je naprikdao László Zsámboki, peljač ugarske plesačke grupe „Énekes Lenke“ iz Vitnje (Vitnyéd), ka je zatim nekoliko tancev pokazala iz svojega bogatoga repertoara. Na spomen 480. obljetnice doseljenja Gradišćanskih Hrvatov u zapadnu Ugarsku, Štefan Kolosar je predstavio reljef Gerištofca Franje Kröpfla. Iz gline napravljena umjetnina sadrži imen hrvatskih naselj u Jursko-mošonsko-šopronskoj županiji, termin doseljenja i današnjice. Sadašnje stanje hrvatstva simboliziraju ruke, ke se dost nemoćno držu. Vrhunac i zaključak kulturnoga programa bili su mozaiki iz koreografije Antuna Kričkovića „Undansko veselje“. Zabava, druženje i razgovori nastavili su se uz pjesme mladoga i uspješnoga tamburaškoga sastava „Prava ekipa“ iz Zagorja. Do rane zore čuli su se tihi vali muzike u sve hladnijoj undanskoj noći.

Foto i tekst: Marija Fülöp-Huljev

Spomen-reljef je djelo Franje Kröpfla iz Gerištofa

skupina „Vesele Gradišćanke“, tamburaši „Veseli Gradišćanci“ i tamburaški sastav „Prava ekipa“ iz Marije Bistrice. Na kraju svete maše dr. Franjo Pajrić se je obrnuo skupu sa zanimljivim predavanjem iz povijesti Gradišćanskih Hrvatov. Kulturni dio svečevanja smješćen je bio u šator uz općinski ured. Polako su se skupljali ljudi, ali do početka programa, kojega je peljala Veronika Tot, gosti i Undanci napunili su mjesta. Pozdravne riči dr. Gordana Grlića Radmana, veleposlanika Republike Hrvatske u Ugarskoj, vratile su nas i u ona teška vrimena prik kojih je ov narod sačuvao svoj identitet, vjeru, kulturu i

ŽVS „Vesele Gradišćanke“ svenek su spremne na aktivnu suradnju

Pobožnosti u čast Fatimske Gospe na santovačkoj Vodici

Blagoslovljene moći i portret Blaženog Ivana Pavla II.

U okviru misnoga slavlja prečasni Valigura obnovio je molitvu Sv. Stjepana kralja, kojom je mađarski narod i narodnosti preporučio zagovoru Blažene Djevice Marije

U nizu pobožnosti u čast Fatimske Gospe, koje se od svibnja do listopada održavaju svakog 13. dana u mjesecu, a u povodu blagdana Male Gospe (8. rujna), u spomen rođenja Blažene Djevice Marije, 13. rujna na santovačkoj Vodici proslavljeno je proštenje toga svetišta. Nakon klanjanja Presvetom Oltarskom Sakramentu koje je vodio velečasni Zsolt Retkes, kapelan bajske središnje župe, ujedno duhovnik Općeprosvjernog središta Svetog Ladislava, uslijedilo je misno slavlje koje je predvodio Marian Valigura, ravnatelj poljskog nacionalnog svetišta Crne Madone u Czestochowi, uza sudjelovanje redovnika pavlinskog samostana i svetišta Petőfiszállás-Pálósszentkút, a suslužili su svećenici župnici iz okolnih naselja.

Prečasni Valigura blagoslovio je moći i portret Blaženog Ivana Pavla II. u župnoj crkvi

Na kraju svečanosti vjernici su se pobožno poklonili moćima Blaženog Ivana Pavla II.

Uz prigodnu propovijed, prečasni Marian Valigura obnovio je molitvu Svetog Stjepana kralja kojom je mađarski narod i narodnosti u Mađarskoj preporučio zagovoru Blažene Djevice Marije Misa povodom proštenja svetišta na kojoj se okupilo umalo 500 vjernika iz Santova, okolnih, ali i udaljenijih naselja, završena je svečanim ophodom okupljenih vjernika.

Nakon mise svečanost je nastavljena u župnoj crkvi Uznesenja Blažene Djevice Marije gdje su položene moći kose Blaženog Ivana Pavla II., a blagoslovljen je i njegov portret što ga je naslikao velečasni Gabor Muka, čavoljski župnik. Svečanost je uljepšana molitvom i litanijama Blaženom Ivanu Pavlu II., a na kraju vjernici su se pobožno poklonili moćima Blaženog Ivana Pavla II., koje je Santovačka župa dobila posredovanjem krakovskog nadbiskupa i kardinala Stanisława Dziwisza.

S. B.

Gradišće zbogomdalo nardanskom sviraču

Laci, počivaj u miru!

Skoro jedno ljeto je tomu da je u Gornjem Četaru priredjen veliki humanitarni koncert, u kom su se uglavnom združili svirači Gradišća i mnogobrojna publika, u pomoć mladomu Nardancu, prijatelju, bivšemu sviraču Panche-rocka, Laslou Pezenhofferu, ki je jur duglje vrime bio betežan. Pomogla je cijela regija s ciljem da se spasi zdravlje vjernoga aktivista hrvatskoga društvenoga žitka. Jer Laci, alias Maxi, je u mnogi gradišćanski ura obradovao svojom svirkom i bendom publiku, još i prik granic. Početkom 1990-ih ljet su onda još bez-

obrazno mladi junaki skupaskovali Panche-rock, ljeta dugo su zabavljali na bali, priredba, svadba, hrvatski dani, a gitarist Maxi bio je vjerni kotrig ovoga sastava. Kasnije, kad su se oženili, on je i dalje ustrajao u mužiki i napravio Karambolo s Prisičani, Šičani. Velu da nije mogao živiti prez mužike, a i prez Narde ne. Bilo što se je zgodalo u rodnom mu selu, svagdir je bio nazočan, kot ognjogasac i kot dobrovoljac ki je u svakom trenutku pripravan bio pomoć, razglas riktati, svirati i jednostavno reći ku-tu dobru rič, poslat jedan smih svakomu. 27. septembra je došla neočekivana vist iz Narde. Laci je izgubio zadnji boj suprot zločudne bolesti, a s tim smo, pravoda i mi, zgubitniki nastali, ki smo ga rado imali, poštovali i cijenili. Projdući tajedan utorak u nardanskom cimitoru se je okupilo tako čuda ljudi, da takovo mnoštvo je jur zdavno vidjeno na sprohodu. Došli su zbogomdati prijatelji, poznaniki, od Koljnofa sve do Petrovoga Sela, uglavnom svi oni, ki su i lani pomagali u zaufanju da će moći izdržati u borbi, i prebroditi sve poteškoće. Želja i volja u toj teškoj i preteškoj bitki nisu ga ostavile, ali tijelo se je omlahavilo... Stali smo polag groba potareni toga jesenskoga otpodneva, kad je zemlja mladoga Nardanca objamila, na sirenu ognjogasnoga auta ter potom na tamburaški glas gradišćanskih sviračev. Pjesma rastanka vik je teška, ali ovput je znamda sto put jače grizla, rizala, jecala na žica kolegarov, poznanikov, prijatelj. Gradišće je zbogomdalo svome mladomu sviraču ki bi 19. oktobra imao svoj 39. rođendan. Morao je projti, ostavljajući za sobom svoje najmilije, tovaruše, voljenu svoju Nardu. Daruj mu, Bože, mir blaženi, a njegovim najbližnjim pruži utjehu, ublaži im bol i tugu!

-Tiho-

Iz pera Josipa Mihovića

Navijam za dvije reprezentacije

Neprocjenjiv je dar sudbine ako imaš dvojak identitet. I tu katkad i slučajnost, kao veliki redatelj stupa u akciju. Pruži mi se prilika da simultano pratim dvije nogometne utakmice na televiziji. Jednu daje HTV, a drugu MTV, takoreći istovremeno. U Beogradu Hrvati, u Bukureštu Mađari igraju. A ja za obje gostujuće ekipe navijam. Razočaranje me osvaja već prije dvoboja. Tamošnje navijače jednostavno ne puštaju u srbijansku prijestolnicu, unaprijed sprečavajući mogući nered, obračun jednih fanatika s drugima. Istina, za vrijeme prijašnjeg susreta i Zagreb je nepoželjnima smatrao suparnikove obožavatelje. A Mađari već prije tekme izazivaju rat u Rumunjskoj. Kilometar udaljenosti od zadnje postaje povuku alarmnu kočnicu posebnoga vlaka, kojim putuju tamo i natrag. Marširajući u grad, vrijeđaju mještane, koji im, naravno, uzvraćaju, skandirajući sramotne, nacionalističke parole. Iz psovanja kao ciljane osobe ne izostaju ni policajci, koji bi trebali uspostaviti red između suprotstavljenih sila. Lete i pivske boce, pa ima mnoštvo ozlijeđenih. Slijede utakmice. Za vrijeme nacionalnih himna gostujućih, domaći zaglušujuće viču, urlaju, zviždaju. Ništa se ne čuje od lijepih taktova nacionalnih pjesama. No ni za Mađare se ne treba bojati. Uzvraćajući, okrenu čak i leđa prema prisutnoj većini. U tom neprijateljskom tonu nastavlja se dvoboj, čak i poslije 90 minuta na ulicama i na povratku u željezničkim kolima, koje vandali posve razbijaju. Zar je to taj nogomet koji obožavam, obožavamo!? Međusobna mržnja? Kao olakotna okolnost mi se čini, što Štimčević izabranici barem remi postignu u tuđini. Nasuprot dečkima u crveno-bijelo-zelenim majicama, koji pobjeđuju samo na verbalnom terenu, a tamo čak svakoga. Ali se nogomet igra baš na toj platformi. Kraj je svakog brbljanja otrežnjavajuća stvarnost, to jest sramotan poraz. Ne mogu shvatiti i prihvatiti mentalitet nekih navijača i onih zaduženih osoba, koje u pozadini mijesaju karte. Ovih dana putujući na Makarskoj rivijeri, po staroj jadranskoj magistrali, u zavojima, pa i na padinama Biokova (u punktovima, gdje su nekad Tita obožavali) čitam s golemim slovima napisane poruke: ČA JE ŽIVOT, NEGO HAJDUK!, odnosno: SAMO NAS NEBO RASTAVITI MOŽE! Iza svega stoje Hajdukovi navijači, fanatična Torcida. Živcira me, kakve osobe i na koji način vode dvije najpopularnije momčadi tu i tamo. Dinamo onaj Mamić koji stalno vrijeđa novinare pa i političare, stavlja ih takoreći sve u svoj džep. I Ferencvárosem komandira veoma utjecajni, stranački direktor vladajućih (Fidesza). Riječ je o gosponu Kubatovu koji je, zapravo, naše gore list. Nije slučajno da sponzori u redu stoje pred njim, kako bi pomogli Fradiki. Kolege na radnome mjestu pa i neki znanci stalno me pitaju: za koga sam ako igra baš Hrvatska i Mađarska? Odgovaram im jednostavno, opredjeljujući se prema trenutačnom, danom stanju. Uvjerljiviji, simpatičniji su mi oni koji ne halabuče, iza kojih stoji pravi učinak, pravo znanje. Favoriti su mi oni koji se smjerno odnose prema sportu i prema gledateljstvu. Ne mogu dovoljno zahvaliti sudbini što mi je dala. Ne mogu, ne smijem zaboraviti gdje i od čega živim. Isto tako treba da znam gdje su moji pravi korijeni. Ogromna mi je vrijednost što u originalu čitam književnog velikana Krležu. Jednako tako s radošću pratim remek-djela Pétera Nádas. On inače živi i stvara blizu mog odabranoga grada Jegersega, u zaseoku Gombosszegu. Ako sudbina hoće, ove će godine postati nobelovcem, naime i on je jedan od kandidata za to visoko priznanje...

Polumaraton Barča–Virovitica

Održana je tradicionalna 22. cestovna prekogranična utrka „Barča–Virovitica“ na kojima je sudjelovalo 130-ak natjecatelja iz Hrvatske, Mađarske i Srbije. U velikoj utrci dugačkoj 21 kilometar, kojoj je start bio u Barči, apsolutni pobjednik u muškoj konkurenciji bio je Slatinčanin Ivan Gerenčir. Drugi je kroz cilj prošao Darko Dolovski iz Nove Bukovice, a treći je bio Goran Vendler iz Novog Sada. Kod žena najbolja je bila Erika iz mađarskog Komlova, a iz istoga grada bila je i drugoplasirana Bettina Balogh. Treće mjesto pripalo je Diani R. Csendesné iz Kapošvara. U maloj utrci dugačkoj 5,8 kilometara start je bio kod Šečerane VIRO, a kod muških slavio je Danijel Dunković iz Slatine. Na drugome mjestu bio je Barčanin Csaba Orosz, a za njim je u cilj ušao Osječanin Boris Bagarić.

U ženskoj konkurenciji Dorotea Santi iz Slatine prva je prošla kroz cilj, a za njom na drugome mjestu Martina Novoselec i Tomislava Medvedović, također obje iz Slatine. Cilj je obiju utrka bio na Gradskom bazenu u Virovitici. Organizatori utrke bili su virovitička Športska zajednica, Grad Virovitica, Turistička zajednica grada i Varosi Sportiroda Barcs. (www.icv.hr)

PETROVO SELO – Hrvatska samouprava Petrovoga Sela i ženski jačkarni zbor Ljubičica srdačno Vas pozivaju na Jesenski folklorni festival pod geslom «Jesen šara i bogata...» 19. oktobra, u subotu, u 18.30 uri u petrovski kulturni dom. Nastupaju: Zbor Desiderium iz Zagreba, Muška klapa iz Pinkovca, Pjevački zbor i tamburaši Narde, HKD Gradišće Petrovo Selo, dičja plesačka grupa Dvojezične škole Petrovoga Sela i domaćice priredbe, jačkarice Ljubičica u pratnji tamburašev Koprive.

PETROVO SELO – Prošle nedilje u crkvi Sv. Petra i Pavla, u 15 uri započetoj maši, već od trideset mladih ljudi (iz far Pinčene doline ter Sambotelčani ki se uču u Austriji) je primilo sakrament bermanja od sambotelškoga biskupa dr. Andrása Veresa.

SAMBOTEL, MEDJUGORJE – Hrvatsko kulturno i vjersko društvo iz Sambotela i ljetos priredjuje tradicionalno shodišće u Medjugorje. Kako je rekao Vince Hergović, glavni organizator ovoga putovanja, cijeli autobus vjernikov će se otpraviti na put 23. oktobra, u srijedu, prik Mostara i Dubrovnika, a ostat će do 27. oktobra, nedilje, dovoljno vrimena i za mjesto molitve i pomirenja.